

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему «ОБЛІК ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ
ПІДПРИЄМСТВА»

Виконав студент 4 курсу, групи ОПз-71с
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Мунтян Аліна Миколаївна
Керівник: к.е.н., асистент Олексіч Ж.А.

Суми – 2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної бакалаврської роботи на тему
«ОБЛІК ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА»

студента

Мунтян Аліни Миколаївни

Актуальність теми полягає в тому, що без правильної організації обліку та аналізу кредиторської заборгованості, що формують релевантне інформаційно-аналітичне забезпечення для управління поточною кредиторською заборгованістю, неможливе забезпечення нормального функціонування підприємства. Несвоєчасна сплата за отримані товари, виконані роботи та надані послуги призводить до погіршення фінансового стану підприємства, що в кінцевому результаті може спричинити його неплатоспроможність та призвести до банкрутства.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає в дослідженні теоретичних та практичних аспектів обліку і аналізу КЗ ПАТ «Миколаївобленерго», та розробці шляхів удосконалення.

Об'єктом дослідження є процес обліку і аналізу КЗ ПАТ «Миколаївобленерго».

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних і практичних аспектів обліку і аналізу КЗ ПАТ «Миколаївобленерго».

Для досягнення визначених в роботі мети та завдань були використані наступні методи дослідження, зокрема: системний, аналіз та синтез, економіко-статистичний, абстрактно-логічний.

Інформаційною базою кваліфікаційної бакалаврської роботи виступають законодавчі акти, які регламентують облік і аналіз КЗ

підприємства, статистичні та методичні матеріали, статті вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували проблеми обліку і аналізу КЗ, фінансова звітність ПАТ «Миколаївобленерго».

Науковий результат бакалаврської роботи заключається у визначенні шляхів удосконалення обліку і аналізу КЗ.

З метою покращення організації обліку запропоновано застосовувати графік документообігу, документ під назвою «Реєстр документів до сплати», аналітичний документ «Реєстр обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками», а також внести зміни у Відомість 3.3 аналітичного обліку та Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства.

З метою підвищення ефективності управління кредиторською заборгованістю запропоновано удосконалення аналізу за допомогою здійснення не лише кількісної, але і якісної оцінки рекомендованої системи показників. Також, з метою оцінювання кредиторської заборгованості, що має сприяти визначенню стану підприємства, рекомендовано здійснювати контроль за кредиторською заборгованістю та розмірами заборгованості окремих кредиторів, а також за строками погашення боргів як за договором, так і фактично.

Ключові слова: облік, аналіз, кредиторська заборгованість.

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 69 сторінках, зокрема список використаних джерел із 38 найменувань, розміщений на 5 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 5 рисунків, а також 9 додатків, розміщених на 12 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2021 рік

Рік захисту роботи – 2021 рік

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

к.е.н., доцент

_____ Ю.С. Серпенінова
“ ” _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

на здобуття ступеню “бакалавр”

з спеціальності 071 "Облік і оподаткування"

студенту 4 курсу, групи ОПз-71с

Мунтян Аліни Миколаївни

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи Облік та аналіз кредиторської заборгованості підприємства затверджена наказом по університету від «12» квітня 2021 року № 0172-VI
2. Термін подання студентом закінченої роботи «17» червня 2021 року
3. Мета кваліфікаційної роботи дослідженні теоретичних та практичних аспектів обліку і аналізу КЗ ПАТ «Миколаївобленерго», та розробці шляхи удосконалення.
4. Об'єкт дослідження процес обліку і аналізу КЗ ПАТ «Миколаївобленерго»
5. Предмет дослідження сукупність теоретичних і практичних аспектів обліку і аналізу КЗ АТ «Миколаївобленерго».
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах виконується на матеріалах чинної нормативно-правової бази, монографіях та посібниках вітчизняних і закордонних вчених.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Розділ 1 Теоретичні аспекти обліку кредиторської заборгованості

У розділі 1 розглянуто підстави виникнення кредиторської заборгованості законодавчий аспект, економічну сутність кредиторської заборгованості і класифікацію заборгованості як об'єкту обліку

Розділ 2 Практичні аспекти обліку та аналізу кредиторської заборгованості в АТ «Миколаївобленерго»

У розділі 2 досліджено загальну організаційно-економічну характеристику АТ «Миколаївобленерго», особливості обліку

кредиторської заборгованості Товариства та аналіз її стану та структури
Розділ 3 Шляхи удосконалення обліку та аналізу кредиторської заборгованості
У розділі 3 запропоновані шляхи вдосконалення обліку та аналізу кредиторської заборгованості

8. Консультації з роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання: «___» _____ 20__ року

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Ж.А. Олексіч

(ініціали, прізвище)

Завдання до виконання одержав

(підпис)

А.М. Мунтян

(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	9
1.1 Підстави виникнення кредиторської заборгованості: законодавчий аспект	9
1.2 Економічна сутність кредиторської заборгованості	11
1.3 Класифікація заборгованості як об'єкту обліку	16
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА АТ «МИКОЛАЇВОБЛЕНЕРГО»	22
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика АТ «Миколаївобленерго».....	22
2.2 Особливості обліку кредиторської заборгованості Товариства	27
2.3 Аналіз стану та структури кредиторської заборгованості Товариства.....	33
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	37
3.1 Шляхи удосконалення обліку кредиторської заборгованості.....	37
3.2 Шляхи удосконалення аналізу кредиторської заборгованості	43
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	51
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Ключовими наслідками здійснення господарських операцій є виникнення зобов'язань, а це в свою чергу призводить до виникнення КЗ.

Проблеми обліку та аналізу КЗ, а також її правдивого відображення у фінансовій звітності затронуто у працях значної кількості науковців, при чому не тільки з облікової, а й із правової точки зору.

Серед вітчизняних вчених, які досліджували дане питання були Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, С.Ф. Голов, В.М. Добровський, О.М. Петрук, Л.К. Сук, П.Я. Хомин, Л.В.Гуцаленко, О.А.Подольчук, І.М. Лепетан тощо.

Дослідження проблематики обліку КЗ знаходить своє відображення також і у працях зарубіжних вчених, зокрема Л.А. Бернстайна, М.Ф. Ван Бреда та інших.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є теоретичне обґрунтування та розробка рекомендацій з удосконалення обліку та аналізу кредиторської заборгованості АТ «Миколаївобленерго».

До завдань, які дозволять повністю розкрити мету даного дослідження слід віднести:

- дослідження сутності та значення кредиторської заборгованості;
- охарактеризувати оцінку та визнання зобов'язань з постачальниками і підрядниками;
- розгляд організаційний аспект обліку КЗ АТ «Миколаївобленерго»;
- аналіз КЗ АТ «Миколаївобленерго». розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Об'єктом дослідження є організація обліку кредиторської заборгованості на АТ «Миколаївобленерго».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних питань обліку та аналізу кредиторської заборгованості.

Методологічною основою для проведення дослідження виступив діалектичний метод пізнання. Розкрити сутність та зміст категорій дозволили системний підхід, порівняння, аналіз та синтез, індукція та дедукція. Історичний та логічний методи використовувались для дослідженні теоретичних аспектів категорій.

Інформаційною базою виступають праці вітчизняних та зарубіжних учених, законодавчі акти України та інших країн світу з питань бухгалтерського обліку та аудиту, довідково-інформаційні видання

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Підстави виникнення кредиторської заборгованості: законодавчий аспект

Взаємовідносини, що виникають під дією ринку, між різними видами підприємств, організацій та установ, несуть собою характер грошових розрахунків та ґрунтуються на використанні грошей через виконання їх функцій, зокрема обігу і платежу. Варто відмітити, що підприємство виступає одночасно в ролі постачальника – дебіторська заборгованість та покупця – кредиторська заборгованість. Зупинимось більш детально на другій ролі.

Кредиторська заборгованість згідно балансового рівняння визначається як частина залученого капіталу підприємства.

Поняття «зобов'язання» у бухгалтерському обліку є більш вузьким, аніж у цивільному законодавстві. Так відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [17] під зобов'язанням розуміється заборгованість підприємства, яка виникає у результаті минулих подій та погашення якої у майбутньому, спричинить зменшення ресурсів підприємства, які несуть економічні вигоди. Щодо обліку, то йому підлягають не всі зобов'язання, а тільки ті, що впливають із виконання укладених договорів, здійснених дій, а також виникнення зобов'язань з внесення платежів до бюджету, а також певних позабюджетних організацій [11, с. 26].

Тобто зобов'язання реєструються в обліку тоді, коли відносно них

виникає заборгованість. Що ж стосується зобов'язань, що підлягають виконанню їх в майбутніх періодах, то вони не є заборгованістю, а відтак не відображаються у бухгалтерському обліку [33, с. 15]. Саме тому в ЗУ терміни «майно» та «зобов'язання» визначають ті групи об'єктів обліку, які виступають засобами підприємства (активами) та джерелами їх утворення (пасивам) [71]. Подібне твердження прослідковується у П(С)БО 11 «Зобов'язання», оскільки в ньому наводиться порядок формування, а також відображення у фінансовій звітності інформації про зобов'язання, пов'язуючи в одне ціле поняття затрат, можливості та зобов'язання [64].

На відміну від об'єктивних передумов виникнення та відображення КЗ, її економічний зміст визначають юридичні підстави. Тому розрізняють бухгалтерське та більш ширше правове визначення категорії «зобов'язання».

Угоди є юридичною підставою для виникнення зобов'язань. Розрізняють односторонні, двосторонні та багатосторонні угоди. Два останніх види угод є договори.

Вони зобов'язують одну сторону (кредитора) надавати визначені договором цінності або ж виконувати роботи, послуги, а іншу сторону (дебітора) зобов'язують сплатити у встановлені договорим строки, виконання зобов'язань кредиторами.

Між кредиторською та дебіторською заборгованістю існує безліч спільних та відмінних рис. До спільних рис слід віднести розрив у часі між товарною угодою та безпосередньою її оплатою, що відповідно вказує на функцію грошей як засобу платежу. До відмінностей слід віднести особливості функціонування даних видів заборгованостей.

Різниця між ДЗ та КЗ представляється у вигляді чистої заборгованості. Саме тому залежність між об'єктами КЗ та ДЗ можна представити наступною формулою:

$$КЗ = ДЗ + ЗПБ - ЗБП + ЗЗП + ПМО, \quad (1.1)$$

де КЗ – кредиторська заборгованість,

ДЗ – дебіторська заборгованість,

ЗПБ – заборгованість підприємств, установ та організацій перед різними фондами - бюджетними та позабюджетними,

ЗБП – заборгованість бюджетних фондів підприємствам;

ЗЗП – заборгованість із ЗП по небюджетних організаціях;

ПМО – поправка на метод обліку ДЗ.

Виходячи з усього вище сказаного можна стверджувати, що підставами виникнення ДЗ та КЗ є не тільки економічні передумови, але й правильна організація обліку на підприємстві.

Крім того розрахунки між підприємствами є однією з складових розширеного відтворення, адже вони опосередковують розподіл та перерозподіл виробленого суспільного продукту, а саме перехід його із товарної форми у грошову та навпаки.

Аналіз виникнення зобов'язань, дає можливість стверджувати, що з однієї сторони зобов'язання виступають ДЗ, а для іншої – КЗ.

ДЗ виступає як заборгованість підприємств та/або окремих осіб по платежам даному підприємству, КЗ ж, в свою чергу, є сумою заборгованостей даного підприємства другим підприємствам та окремим особам.

1.2 Економічна сутність кредиторської заборгованості

Будь-яке наукове дослідження завжди починається з уточнення поняття.

Поняття КЗ часто поєднують з терміном «зобов'язання». Саме тому виникає ціла низка їх класифікацій.

Довгий час теоретичні принципи, які є основою визнання, оцінки та розкриття КЗ, були недостатньо вивчені, і саме тому розглядалась як «зворотня сторона» активів.

Крім того КЗ ототожнюють із поняттями «заборгованість» та «зобов'язання». Варто відмітити, що у великому бухгалтерському словнику ці поняття тотожні за своєю суттю.

Бухгалтерська практика поділяє заборгованість на КЗ та ДЗ. Проте, деякі вчені, зокрема М.І. Кутер ці види заборгованостей відносить до сфери фінансових зобов'язань [23, с. 32]. Розглянемо більш детально поняття КЗ.

КЗ – це зобов'язання, під яким розуміється фактичне зобов'язання підприємства, яке виникло у результаті минулих подій, сплата якого призведе до зменшення розміру майна - різних видів ресурсів.

Взагалі визначення КЗ коливаються в розрізі від «належний до оплати борг» до таких як «очікуваний відтік грошових коштів та/або інших ресурсів» та «відмова СГ від можливого доходу» [55, с. 648]. Якщо говорити про останнє трактування, то тут головним визнається те, що підприємство втрачає майбутні економічні вигоди.

Вчені Є.С. Хендріксен та М.Ф. Ван Бред КЗ трактують як «Залучений капітал (КЗ)» [34, с. 416]. При цьому трактуючи КЗ як

можливе майбутнє вилучення певних засобів фірми, що обумовлено раніше прийнятими зобов'язаннями. Проте слід зауважити, що все ж таки поняття КЗ не можливо трактувати через поняття «залучений капітал» (ЗК), оскільки її не можливо характеризувати як капітал, хоч і залучений, оскільки під поняттям капітал розуміють:

- сукупні ресурси, які використовуються у бізнесі;
- чисту вартість;
- вихідну суму [34, с. 54]
- або, якщо говорити у вузькому розумінні, вкладене у певну справу джерело доходу у вигляді засобів виробництва, яке працює [24, с. 141].

Аналіз трактувань поняття КЗ різними науковцями дає змогу окреслити три напрями:

- перша група вчених (А.Г.Завгородній, Б.А.Райзберг тощо) вважають, що КЗ є тимчасово залученими коштами фірми.
- друга група вчених (А.М. Мороза тощо), під КЗ розуміють вид міжгосподарського кредиту [4, с. 35].
- третя група вчених (П.Т. Саблук та інші) трактує КЗ як суму, що повинен сплатити боржник за одержані від постачальника цінності, надані послуги чи виконані роботи [18, с. 73].

З'ясуємо взаємозв'язок між визначеннями понять «зобов'язання» та КЗ. Дослідження проведені в цій сфері дозволяють виділити 4 види позицій:

1) не розглядають зобов'язання в цілому, тобто вчені джерела залучених коштів розподіляють на позики, кредити, розрахунки, іншу КЗ або взагалі на довгостроковий та короткостроковий ЗК;

2) окремо розглядають КЗ та зобов'язання тобто джерела утворення засобів фірми поділяються на: ВК, ЗК та зобов'язання [14, с. 95].

3) розглядають кредиторську заборгованість та зобов'язання по розподілу суспільного продукту у складі кредиторської заборгованості. На нашу думку, цього робити не слід, оскільки саме зобов'язання є значно ширшим поняттям, ніж кредиторська заборгованість;

4) КЗ та зобов'язання відносять до складу зобов'язань.

Підсумовуючи все вище зазначене вважаємо, що зобов'язання включають в себе КЗ, яка, в свою чергу, є його складовою частиною.

Що ж стосується боргу боржника за певні цінності, то вони те виступають у ролі зобов'язання, а це значить, що КЗ виступає складовою частиною зобов'язань. Під зобов'язаннями ж слід розуміти сукупність певних фінансових вимог до фірми, які вимагають погашення у майбутніх періодах. КЗ ж в свою чергу виступає у вигляді можливих майбутніх втрат економічних доходів внаслідок прийнятих у минулому зобов'язань, які стосуються передачі матеріальних цінностей, наданні послуг СГ у майбутньому. Звідси випливає закономірне питання: які зобов'язання слід розглядати як КЗ?

З позиції користувачів фінзвітності, зобов'язання кваліфікується як КЗ, якщо його можливо виміряти з відповідним ступенем достовірності. Проте момент здійснення угоди, який обумовлює виникнення КЗ, не завжди є очевидним через те, що більша частина короткострокових зобов'язань являє собою відповідні накопичені суми, зокрема такі, як наприклад нарахована заробітна плата, обчислені суми по податках або відсотках. З іншої сторони, фірма може укладати угоди про наступні угоди. Варто відмітити, що зобов'язання, які підлягають виконанню, не виступають у ролі заборгованості, адже їх виконання відноситься до

майбутніх угод.

ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.99 р. № 787-XIV дає такі визначення:

- кредитор – це юридична / фізична особа, яка має підтверджені документами певні вимоги стосовно грошових зобов'язань до боржника, щодо сплати заборгованості із заробітної плати, а також відповідні органи ДПС та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю сплати податків ізборів.
- боржник – це СПД, який не в змозі виконати грошові зобов'язання перед кредитором, зокрема це стосується зобов'язань по сплаті податків та зборів протягом трьох місяців після настання відповідного строку сплати.
- грошове зобов'язання – це зобов'язання боржника, щодо сплати кредитору відповідної грошової суми згідно цивільно-правового договору [26].

Так, у фірми можуть виникнути зобов'язання перед постачальниками – за відвантажені сировину і матеріали, перед державним бюджетом – за відрахування від ЧД у бюджет, які ще є не внесеними до нього, перед працівниками та службовцями – за заробітною платою, що є нарахованою, однак не виплаченою та інше. Варто відмітити, що у всіх зазначених випадках момент сплати коштів та момент отримання цінностей, нарахувань та перерахувань до бюджету не завжди співпадають. Тимчасове залучення коштів на такому підприємстві і називається КЗ.

Зауважимо, що КЗ виникає не тільки при розрахунках між постачальниками та покупцями в процесі постачання цінностей, наданні

послуг тощо, але і в зв'язку з іншими господарськими процесами, а саме у моменти, коли фірма тимчасово залучає грошові кошти інших фірм. КЗ поряд з кредитами банків являє собою джерело залучених коштів фірми та як і позики банків, погашається за рахунок перерахування грошових коштів з рахунків фірми у банку.

Отже, ґрунтуючись на проведених дослідженнях, можемо стверджувати, що КЗ – це сума, що повинен сплатити боржник за одержані від постачальника матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги, розрахунки з бюджетом і позабюджетними фондами, нараховану заробітну плату та інше.

1.3. Класифікація заборгованості як об'єкту обліку

Розглядаючи КЗ, важко не помітити значної кількості їх видів. Саме тому питання класифікації КЗ, як об'єкту обліку, доцільно розглянути окремим питанням. Для початку розглянемо трактування поняття «класифікація» та базові принципи, на яких ґрунтується даний процес.

Так під науковою класифікацією розуміють метод дослідження певної множини об'єктів шляхом їх поділу на групи за відповідною загальною ознакою, змістом, ступенем схожості та відмінностей об'єктів.

Класифікація є результатом упорядкованого розподілу об'єктів заданої множини.

Ознакою класифікації є характеристика об'єкту класифікації, яка дає змогу встановити його несхожість чи схожість з іншими класифікаційними об'єктами.

Класифікаційним групуванням слід вважати множину чи підмножину, яка об'єднує частину класифікаційних об'єктів за однією чи

декількома ознаками: група, підгрупа, клас, підклас, вид, підвид, тип, підтип тощо.

Ступінь же класифікації – це результат наступного поділу об'єктів певного групування класифікації.

Рівень класифікації – це сукупність групувань класифікації, які розміщені на одній сходинці.

Система класифікації – це сукупність правил розподілу об'єктів класифікації множин на підмножини.

На практиці найбільш поширеними є два види систем – ієрархічна (будується на принципі підпорядкованості) та фасетна (базується на незалежних угрупованнях) [31, с. 47].

Крім того класифікація повинна відповідати наступним вимогам, серед них:

- неперетинання підмножин;
- сума підмножин повинна дорівнювати вихідній множині об'єктів;
- один клас – один елемент;
- одна ознака поділу множин на групи;
- можливість розширення множини класифікаційних ознак.

Саме класифікація відображати глибинні закономірності розвитку та руху відповідної об'єктивної діяльності. Щоб ж ~~судя~~ класифікації заборгованості, то вона необхідна для забезпечення подання відповідної облікової інформації, що є необхідною для користувачів фінансової звітності, адже на основі неї приймаються рішення.

Дослідженням питання класифікації КЗ приділяли увагу багато вчених, зокрема Верхоглядова Н.І., Шило В.П., Ільїна С.Б., Камишанов

П.І., Моїсеєнко Г.І.. Варто відмітити, що науковці, описуючи види КЗ давали їй чіткі економічні характеристики. Однак у результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що класифікація КЗ найчастіше будується в розрізі рахунків, які наведені у Плану рахунків.

Оскільки КЗ є свого роду зобов'язанням, то вона теж наділена їїніми властивостями, а, відповідно, містить ознаки, які характерні ознакам класифікації зобов'язань (рисунок 1.1).

Рисунок. 1.1 – Класифікація зобов'язань

Іншою класифікаційною ознакою є ступень ймовірності (Нідлз Б., Андерсон Х., Колдуел Д.). Згідно даної ознаки розрізняють наступні види зобов'язань:

- фактичні (вони виникають у результаті укладання договору, контракту, на підставі чинного законодавства та включають заборгованості по рахунках з оплати праці, нарахованій заробітній платі та ін.);
- оціночні (до них відносяться зобов'язання, точну суму яких не

можливо визначити до настання відповідної дати, зокрема прикладами можуть виступати: податок на прибуток, оплата відпусток);

- умовні (іншими словами неіснуючі або потенційні зобов'язання, оскільки вони залежать від події, яка виникає із майбутньої угоди) [3, с. 25].

П(С)БО 11 пропонує класифікувати зобов'язання слідуєчим чином (рисунок. 1.2).

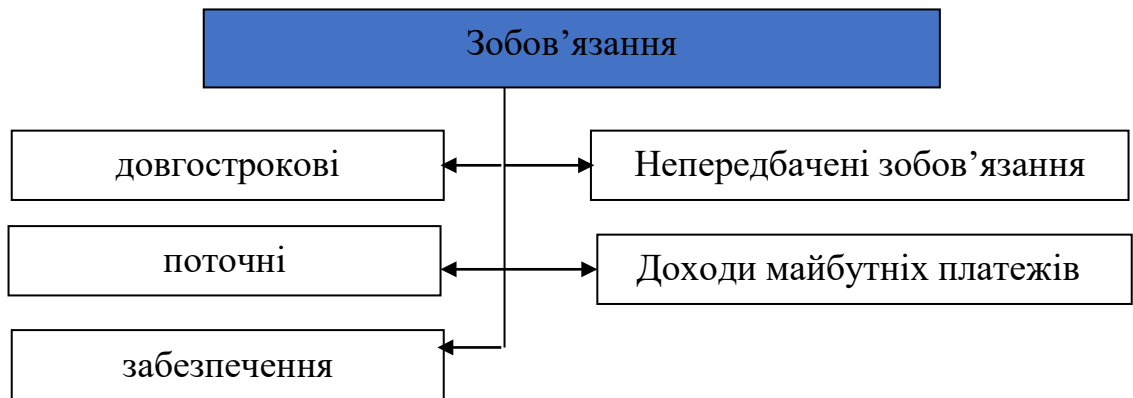

Рисунок 1.2 – Класифікація зобов'язань згідно П(С)БО 11

Виходячи з наведеної класифікації, представленої в П(С)БО 11 можемо стверджувати, що вона є універсальною для будь якого типу підприємств. Верхоглядова Н.І., Шило В.П., Ільїна С.Б. погоджуються із запропонованою класифікацією, проте зазначають, що визначення моменту виникнення зобов'язання є важливим з точки зору правильної організації обліку, оскільки економічні та юридичні аспекти цього питання можуть різнитися. Мається на увазі те, що у момент підписання договору між підприємством та банком на одержання кредиту, виникає відповідне юридичне зобов'язання, яке підлягає виконанню в

майбутньому. Однак в обліку підприємства зобов'язання відобразить тільки в момент зарахування коштів на його поточний рахунок [16, с. 323].

Саме тому даний колектив авторів пропонує поділяти зобов'язання на реальні та потенційні – залежно від порядку визначення відповідної суми до його погашення. До реальних зобов'язань, пропонують відносити зобов'язання, які виникають на підставі підписанні договору, контракту або одержаного рахунку і вже виходячи зі строку погашення дані зобов'язання необхідно поділяти на довгострокові та поточні. Що ж стосується потенційних зобов'язань, то сума та термін таких платежів є невизначеними та залежать від відповідних подій у майбутньому. Дані зобов'язання на відміну від реальних доцільно поділяти на забезпечення, непередбачені зобов'язання, а також доходи майбутніх періодів.

Однак інші вчені, зокрема Губачова О.М. та Мельник С.І. вважають, що зобов'язання в обліку відображають тільки коли виникає заборгованість по ним. КЗ ж визнається, тоді, коли вона може бути виміряною та достовірною. Саме тому пропонують класифікувати зобов'язання залежно від порядку визначення суми та від термінів її погашення [20, с. 294].

Підхід Бланк І.А. щодо визначення сутності та видів КЗ є достатньо дискусійним, оскільки під КЗ автор розуміє поточні зобов'язання, однак не дає визначення самому поняттю “поточні зобов'язання”.

Також Бланк І.А. наголошує, що у сучасній фінансовій практиці виділяють наступні види КЗ:

- за термін оплати по якими ще не настав;
- за товари, послуги, роботи, які не оплачені вчасно;

- за векселями виданими;
- за авансами отриманими;
- за розрахунками з бюджетом тощо [10, с. 294].

Аналіз класифікації КЗ Бланк І.А. дозволяє стверджувати, що вона є достатньо розгорнутою. Однак варто відмітити, що автор зовсім не розкриває суті довгострокового зобов'язання, а відтак дана класифікація характерна тільки для малих та середніх підприємств, адже великі підприємства реалізацію своїх довгострокових стратегій забезпечують через побудову довготривалих розрахунків із контрагентами.

Проте найбільш повну класифікацію зобов'язань пропонує Бутинець Ф.Ф., зокрема виділяє наступні класифікаційні ознаки: за складністю; за визначеністю у часі; за забезпеченістю виконання зобов'язань; залежно від підстави виникнення зобов'язання; за способом погашення; за часом виникнення; за терміном погашення; за можливістю оцінки [15, с. 461].

Слід розуміти, що в обліку відображаються далеко не всі зобов'язання підприємства, а тільки ті, які впливають у разі укладених договорів або здійснених дій. Саме тому в рамках трансформації бухгалтерського обліку до вимог міжнародного законодавства (МСФЗ) вважається достатнім поділ на поточні або короткострокові та довгострокові зобов'язання, що в свою чергу значно полегшує роботу бухгалтерів, а також сприятиме її актуалізації.

Отже, виходячи з усього представленого вище у пункті, можемо зробити висновок про широкий спектр видів КЗ. Зокрема розглянуті нами класифікації заборгованості розкривають економічну природу видів КЗ та відповідає структурі балансу.

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА АТ «МИКОЛАЇВОБЛЕНЕРГО»

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства АТ «Миколаївобленерго»

Акціонерне Товариство «Миколаївобленерго» засноване у 1995 році згідно наказу Міністерства енергетики та електрифікації України № 170 та є юридичною особою.

Предметом діяльності Товариства відповідно до Статуту є:

- придбання, утримання, використання, розпорядження, відчуження офісних будівель, підстанцій, службових споруд, ліній передач;
- впровадження нової техніки і технологій в сфері електропостачання, а також енергоефективності;
- навчання кадрів, поглиблення їх професійних знань, умінь за різними спеціальностями;
- надання населенню побутових послуг;
- інвестиційна діяльність;
- організація, проведення робіт по монтажу, пуску та налагодженню, демонтажу, електричним вимірюванням та випробуванням, технічному обслуговуванню;
- розробка технічних проектів на електропостачання виробничих, побутових об'єктів.

Всі працівники, які беруть участь в діяльності підприємства на основі трудового договору, що регулює трудові відносини між працівником та

підприємством згідно чинного законодавства про працю складають трудовий колектив. Директор керує діяльністю АТ «Миколаївобленерго», а бухгалтерська служба займається організацією та веденням обліку, своєчасною сплатою податків, складанням та поданням фінансової звітності до певних державних органів.

АТ «Миколаївобленерго» щорічно складає та подає фінансову звітність згідно додатку 1 НП(С)БО 1, який називається «Загальні вимоги до фінансової звітності».

У Наказі про облікову політику викладені основні принципи роботи, методи, правила, способи, схеми та процедури ведення бухгалтерського обліку. Формується облікова політика головним бухгалтером згідно чинного законодавства та затверджується директором.

На основі даних форм фінансової звітності за 2018-2020 рр. проведемо аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Миколаївобленерго».

Почнемо з дослідження динамічних змін, які представлені фінансово-економічними показниками (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Фінансово-економічні показники діяльності АТ «Миколаївобленерго» за 2018-2020 рр., грн..

Показник	Рік				
	2018	2019	2020	+/- до 2019 р.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	3739640	1338455	2024806	686351	51,3
Собівартість реалізованої продукції	(3622622)	(1176554)	(1527739)	351185	29,8
Чистий фінансовий результат	23837	30440	304004	273564	898,7

підприємства (приб./збиток)					
Валюта балансу	1234021	1390696	1487470	96774	6,51
Власний капітал	339389	357911	651261	293350	45,04
Власні оборотні кошти	289812	131606	190858	59252	31,05
Кредиторська заборгованість	542249	707099	615337	-91762	-14,91
Дебіторська заборгованість	36521	31071	69043	37972	55,00

Аналіз даних табл. 2.1, дозволяє стверджувати, що у 2020 році показники діяльності підприємства покращились в порівнянні з 2019 роком, Чистий дохід АТ «Миколаївобленерго» збільшився на 51,28%, а це в свою чергу свідчить про те, що відбулось збільшення обсягів надання послуг. Як результат, собівартість наданих послуг також збільшився на 29,85%.

Що стосується чистого фінансового результату АТ «Миколаївобленерго», то можемо відмітити різке зростання суми прибутку – майже на 900%. Розмір КЗ також має позитивне значення у 2020 році в порівнянні з 2019 і становить 615337 грн. Розмір же ДЗ в 2020 році навпаки зріс в порівнянні з 2019 роком на 37972 грн..

В Додатку В наведено інформацію про структуру КЗ на підприємстві. Аналізуючи дані таблиць додатку, можна зробити висновки, що значну частку в структурі КЗ АТ «Миколаївобленерго» у 2019 р. та 2020 р. займає КЗ за надану електроенергію.

Отже, аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Миколаївобленерго» за 2018-2019 рр. дозволяє стверджувати, що основні показники мають позитивні зміни.

Оцінка ліквідності АТ «Миколаївобленерго», дає можливість проаналізувати достатність оборотних активів, які відіграють

основоположну роль при погашенні поточних зобов'язань. Розглянемо основні показники ліквідності АТ «Миколаївобленерго» (табл. 2.3) .

Таблиця 2.2 – Показники ліквідності АТ «Миколаївобленерго» за 2018-2020 рр.

Показник	Рік			Середній темп росту, %
	2018	2019	2020	
Коефіцієнт покриття	1,41	1,14	1,34	93,50
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,47	0,98	1,29	93,87
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,44	0,07	0,35	86,60
Чистий оборотний капітал (ЧО _к), тис. грн.	118823	11951	105936	94,42

Так, у 2020 р. значення коефіцієнту покриття склало 1,34, що на 0,09 менше ніж у 2018 р.. Значення коефіцієнту покриття показує, що на 1,00 грн. поточних зобов'язань припадає 1,34 грн. поточних активів Товариства. Зменшення розміру ЧО_к на 12887 грн. у 2020 р. призвело до зниження коефіцієнту абсолютної ліквідності. Його значення у 2020 р. становило 0,35, а це в свою чергу свідчить про те, що АТ «Миколаївобленерго» має якнайшвидше погасити 35 % своєї КЗ. Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2020 р. зріс, у порівнянні до 2019 р., що свідчить про збільшення якості оборотних активів Товариства.

Отже, виходячи з представленої у таблиці інформації, можемо стверджувати, що АТ «Миколаївобленерго» не є недостатньо ліквідним. А тому, виникає необхідність в проведенні ряду заходів по раціоналізації/оптимізації структури, а також джерел фінансування

оборотних активів, для того щоб забезпечити Товариству довгострокову ефективну фінансову діяльність.

Оцінити ефективність основної діяльності АТ «Миколаївобленерго» дозволяють показники ділової активності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники ділової активності АТ «Миколаївобленерго» за 2018-2020 рр.

Показник	Рік			Середній темп росту, %
	2018	2019	2020	
Коефіцієнт оборотності активів	1,89	2,04	3,15	235,81
Коефіцієнт оборотності КЗ	11,24	10,34	10,01	96,46
Коефіцієнт оборотності ДЗ	7,23	8,53	9,57	112,24

Відповідно до даних таблиці фінансово-господарську діяльність АТ «Миколаївобленерго» можна вважати ефективною, оскільки прослідковується тенденція до збільшення валюти балансу, а це в свою чергу дозволяє говорити про збільшення виробничого потенціалу товариства.

Отже, ґрунтуючись на даних зазначених в таблицях, можемо зробити висновок, що фінансовий стан АТ «Миколаївобленерго» перебуває у задовільному стані, однак необхідно зосередити увагу на поліпшення і підвищення ефективності діяльності Товариства.

2.2 Особливості обліку кредиторської заборгованості АТ «Миколаївобленерго»

Для обліку КЗ АТ «Миколаївобленерго» використовуються наступні рахунки:

- 63 – Розрахунки із постачальниками і підрядниками;
- 64 – Розрахунки за податками та платежами;
- 65 – Розрахунки зі страхування;
- 66 – Розрахунки по оплаті праці;
- 68 – Розрахунки по іншим операціям.

Ефективність управління КЗ АТ «Миколаївобленерго» залежить від якості відображеної суми КЗ на різних етапах облікового процесу (рис. 2.1)

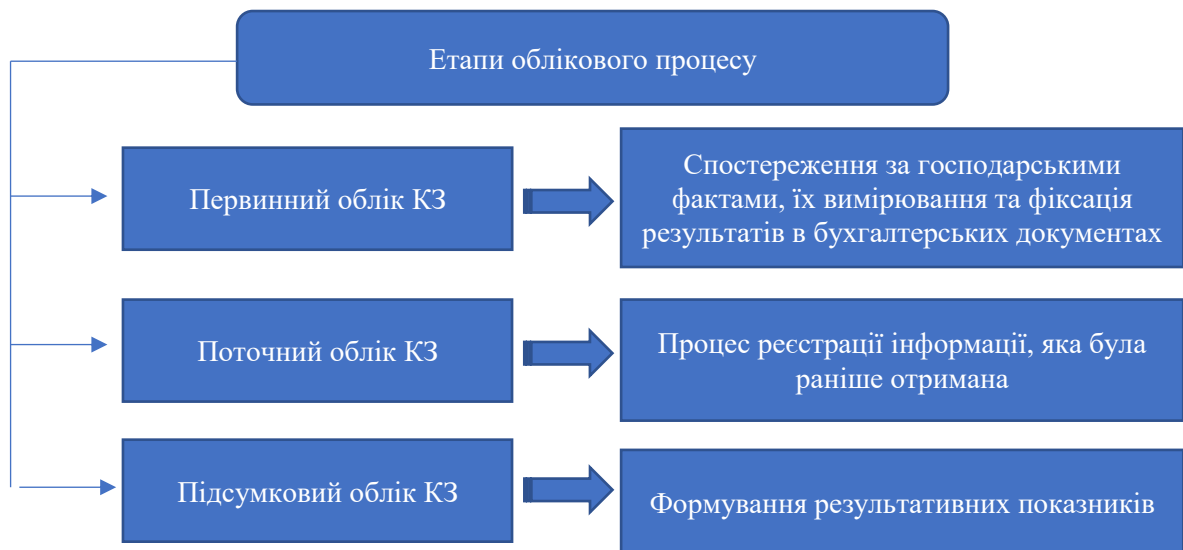

Рисунок 2.1 – Етапи облікового процесу КЗ АТ «Миколаївобленерго»

Оформлення первинних документів, а також передача їх і

відповідно встановленому порядку та строках для відображення в обліку здійснюється відповідно до графіку документообігу АТ «Миколаївобленерго».

До первинних документів, які відображають оформлення операцій з КЗ відносять розрахунки бухгалтерії; ВКО, наказ керівника підприємства; виписки банку; платіжні доручення, довідки бухгалтерії тощо.

Поточний облік КЗ складається з наступних операцій:

1. Реєстрація інформації, яка отримана в результаті обробки первинного обліку, шляхом використання системи рахунків обліку;
2. Реєстрація інформації в облікових регістрах;
3. Робота (групування/перегрупування) показників інформаційних даних.

АТ «Миколаївобленерго» використовує в своїй роботі журнально-ордерну форму, тобто синтетичний та аналітичний облік здійснюється одночасно у спеціальних журналах, та відомостях до них.

Важливим моментом обліку КЗ АТ «Миколаївобленерго» є розробка відповідних внутрішніх регламентів, що заключається у формуванні облікових номенклатур. Саме розроблені номенклатури дозволяють уникнути дублювання в бухгалтерському обліку, сформувати документообіг та ін.

Варто відмітити, що перелік внутрішніх регламентів розробляється в Товаристві для кожного об'єкту бухгалтерського обліку на кожному з представлених вище етапів облікового процесу.

На підсумковому етапі обліку КЗ інформація, яка міститься в журналах та відомостях переноситься до Головної книги, де відбувається

її узагальнення на відповідних синтетичних рахунках. На цьому етапі проводиться взаємна перевірка між даними аналітичного та синтетичного обліку, після якої складається Баланс.

Зоглянемо детально види КЗ, які відображаються в балансі, зокрема довгострокову та поточну заборгованості.

Довгострокові зобов'язання (ДЗ) та забезпечення АТ «Миколаївобленерго» у Балансі відображаються у рядку 1500. У рядку 1515 «Інші довгострокові зобов'язання підприємства» відображаються несплачені відсотки за кредитом, синтетичний облік їх ведеться на субрахунку 551 «Несплачені відсотки по кредиту», а аналітичний – за кожним договором.

Крім того до ДЗ АТ «Миколаївобленерго» відноситься цільове фінансування: синтетичний облік ведеться на субрахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги», аналітичний в розрізі кожної організації.

Що ж стосується обліку поточної заборгованості (ПЗ) за довгостроковими зобов'язаннями, то АТ «Миколаївобленерго» використовує субрахунок 615 «Поточна заборгованість за ДЗ», прикладом можуть виступати заборгованості за отримані у оренду об'єкти.

До первинних документів із довгострокової фінансової оренди належать договори, виписки банку, платіжні доручення, ВКО, акти приймання-передачі ОЗ тощо. Аналітичний облік із довгострокової оренди товариства ведеться за кожним орендодавцем, об'єктом та договором оренди.

Наступним видом КЗ товариства є «ПЗ та забезпечення».

Значна частка у зобов'язаннях досліджуваного підприємства припадає на КЗ за товари/роботи/послуги. Так, АТ «Миколаївобленерго»

купує у постачальників товари, які пов'язані з його діяльністю та інші товари, що прямо непов'язані із діяльністю підприємства (до прикладу – адміністративного затрати).

Синтетичний облік розрахунків з контрагентами АТ «Миколаївобленерго» ведеться на 631 субрахунку «Розрахунки із вітчизняними постачальниками/підрядниками». Основні кореспонденції по даному рахунку наведені в табл 2.4.

Таблиця 2.4 – Кореспонденції по відображенню КЗ АТ «Миколаївобленерго» перед постачальниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дт	Кт
1.	Здійснено оприбуткування ТМЦ від ТОВ «Статус К»	20, 22, 28	63
2.	Прийнято рахунок «Симпозіум» за виконані роботи/надані послуги	23	63
3.	Відображено суму ПДВ	64	63
4.	Оплачено АФ «Професіонал» із поточного рахунку	63	311
5.	Оплачено ПП «Карпо» із каси	63	30
6.	Оплачено ТОВ «Бета» із підзвітних сум	63	372

До первинних документів відносяться накладні, ТТН, акти приймання-передачі виконаних робіт, ПН, виписки банку. Аналітичний же облік розрахунків з контрагентами ведеться в розрізі кожного постачальника або підрядника, контракту або рахунку на сплату.

Розглянемо більш детально господарські операції по придбанню запасів на умовах після оплати із вітчизняними постачальниками у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Облік операцій з придбання запасів на умовах після оплати

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Д-т	К-т
1.	Отримані товари від постачальників	20	631
2.	Відображено суму ПК з ПДВ	641	631
3.	Нараховано суму ТТВ	20	631
4.	Відображено суму ПК з ПДВ	641	631
5.	Перераховані грошові кошти постачальнику за товар та ТТВ	631	311

Але бувають випадки здійснення попередньої оплати, оскільки підприємство може одержувати аванс від покупців у рахунок подальших поставок продукції або здійснювати авансові платежі постачальникам та підрядникам.

Отже, у випадку отримання авансу від покупців у рахунок подальших поставок продукції виникає поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами.

Синтетичний облік таких операцій ведеться на субрахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними». Даний субрахунок необхідний для відображення господарських операцій по отриманим авансам від покупців згідно прописаних у договорі умовами.

Для кращого розуміння здійснення обліку КЗ на АТ «Миколаївобленерго» розглянемо господарські операції по придбанню запасів, що визначаються умовами попередньої оплати із вітчизняними постачальниками в табл. 2.5

Таблиця 2.5 – Облік господарських операцій пов'язаний по придбанню запасів на умовах попередньої оплати

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Д-т	К-т
1.	Отримано попередню оплату від покупця	311	681
2.	Відображено суму ПЗ з ПДВ	643	641
3.	Відвантажено товар	361	702

4.	Відображено суму ПДВ у вартості товару	702	643
5.	Списання суми отриманої передоплати	681	361

В разі здійснення авансових платежів контрагентам, може виникнути ДЗ за виданими авансами, яка відображається на 371 субрахунку «Розрахунки по виданих авансах»:

- по дебету якого відображається сума, перерахована контрагентам у результаті авансу,
- по кредиту ж цього субрахунку провадиться списання цієї попередньої оплати в дебет 631 субрахунку «Розрахунки з вітчизняними постачальниками/підрядниками».

Не забуваємо про те, що попередня оплата може бути як повною так і частковою, а відтак є певні відмінності у відображенні в обліку.

У додатку Г наведені господарські операції з придбання запасів за умови повної попередньої оплати.

Що ж стосується аналітичного обліку, то він ведеться за кожним окремим суб'єктом господарюванням, з якими здійснюються відповідні розрахунки.

АТ «Миколаївобленерго» є платником податків, що сплачуються до бюджету (ПДВ, ПДФО, плата за користування надрами та орендна плата за землю та ін.).

Для синтетичного обліку по даним господарським операціям АТ «Миколаївобленерго» використовує рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами».

Так як АТ «Миколаївобленерго» використовує у своїй діяльності найману працю, то між працівниками та АТ «Миколаївобленерго» виникають трудові відносини. Вся інформація із розрахунків по

заробітній платі представлена на бб рахунку «Розрахунки за виплатами працівникам». Виплата заробітної плати відбувається у безготівковій формі.

Первинними документами для відображення такого роду операцій виступають виписка банку, розрахунково-платіжна відомість, табель обліку робочого часу, наряди, ВКО та маршрутні листи. Аналітичний же облік по заробітній платі ведеться за особовими рахунками працівників, а також видами виплат.

На синтетичному субрахунку 6842 «Несплачені відсотки за короткостроковий кредит» відображаються несплачені відсотки за короткостроковими кредитами банків. Аналітичний облік ведеться в розрізі кожного договору.

Бухгалтерський облік АТ «Миколаївобленерго» автоматизований. На підставі введених даних автоматично робиться групування дебетових і кредитових оборотів за потрібними синтетичними та аналітичними рахунками, автоматично формуються облікові відомості, визначається сальдо на кінець періоду та необхідна фінансова звітність.

Отже, облік КЗ АТ «Миколаївобленерго» ведеться згідно вимог чинного законодавства та є складним та відповідальним. Він повинен проводитись у чіткій послідовності, адже від цього залежить своєчасність та достовірність інформації стосовно виникнення/погашення КЗ.

2.3 Аналіз стану та структури кредиторської заборгованості Товариства

Аналіз ДК та КЗ являється ключовим завданням у вирішенні проблем, які виникають під час поточного управління компанією з позиції

оптимального співвідношення ліквідності та прибутковості.

КЗ є базовим джерелом безкоштовних позикових коштів. На фінансовий стан підприємства впливає обсяг, стан, якість, оборотність та співвідношення ДЗ та КЗ. Саме тому аналіз КЗ займає вагомe місце в структурі управління компанією.

Аналіз КЗ проводиться на основі даних Балансу Товариства у такій послідовності:

- характеристика стану КЗ за допомогою системи показників;
- оцінка співвідношення ДЗ та КЗ, визначення оптимальності;
- визначення впливу КЗ на фінансовий стан Товариства.

За допомогою системи показників охарактеризуємо стан КЗ АТ «Миколаївобленерго» у 2020 в порівнянні з попередніми роками році.

1. Оборотність КЗ:

$$Об_{КЗ} = \frac{B}{\sum_{КЗ}} \quad (2.1)$$

Показник оборотності КЗ вказує як швидко Товариство погашає свої боргові зобов'язання, що виникають по розрахункам за товари, роботи та послуги. Так у 2020 році швидкість погашення у АТ «Миколаївобленерго» боргових зобов'язань збільшилась на 329 %, а це є достатньо гарним показником в діяльності.

2. Період погашення КЗ:

$$ПП_{КЗ} = \frac{360}{Об_{к}} \quad (2.2)$$

Період погашення КЗ показує число днів, що є необхідними для розрахунку з постачальниками/підрядчиками, що обслуговують поточну діяльність компанії. У АТ «Миколаївобленерго» даний показник становить 109 днів.

3. Частка КЗ в загальному обсязі поточних активів:

$$K3a = \frac{K3}{ПА} \quad (2.3)$$

Частка КЗ в загальному обсязі поточних активів складає 322%, а це негативною тенденцією для Товариства, адже даний показник перевищує 100%. Саме тому АТ «Миколаївобленерго» необхідно шукати оптимальні рішення для зменшення КЗ та збільшення ПА, щоб рівень КЗ з кожним роком становився все меншим.

Для більш детальної оцінки КЗ АТ «Миколаївобленерго» доцільно здійснити порівняльний аналіз ДЗ та КЗ (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Обсяги ДЗ та КЗ у АТ «Миколаївобленерго» за 2018-2020 рр.

Показник	Рік		
	2018	2019	2020
Коефіцієнт оборотності КЗ	3,87	4,15	4,54
Коефіцієнт оборотності ДЗ	8,27	9,53	9,37
Строк погашення КЗ, днів	77	100	109
Строк погашення ДЗ, днів	44	38	39

Варто відзначити, що КЗ на відміну від ДЗ свідчить про наявність коштів, які є тимчасово залученими та підлягають обов'язковому

поверненню.

Отже, проведений аналіз КЗ показує, що її стан погіршується, а отже необхідно вживати управлінські рішення, які дозволять ефективніше розпоряджатися та управляти Товариству своїми фінансовими ресурсами. Порівнюючи ДЗ та КЗ АТ «Миколаївобленерго», бачимо, що КЗ не перевищує ДЗ, а це в свою чергу говорить про своєчасне погашання АТ «Миколаївобленерго» своїх зобов'язань незалежно від стану ДЗ.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Шляхи удосконалення обліку кредиторської заборгованості Товариства

Для здійснення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками АТ «Миколаївобленерго» використовує рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та, відповідно, має три субрахунки (631, 632, 633) [8]. Однак варто відзначити, що представлені бухгалтерські рахунки не дають змоги здійснювати облік КЗ в повній мірі оскільки обмежують подання інформації стосовно існуючої КЗ в частці підприємств-партнерів та постачальників.

З цією метою, ми пропонуємо удосконалити цю ділянку ведення обліку в АТ «Миколаївобленерго» шляхом поглиблення аналітичного обліку по субрахунку 631, зокрема ввести в дію:

631-11 КЗ за товари із оплатою в майбутніх періодах

631-12 КЗ за роботи/послуги із оплатою в майбутніх періодах

631-21 КЗ за товари - відстрочена

631-22 КЗ за роботи/послуги – відстрочена

631-31 Прострочена КЗ за товари

631-32 Прострочена КЗ за роботи/послуги

Подібна класифікація аналітичних рахунків характерна і для рахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»

1 632/11 КЗ за товари/роботи/послуги з інпостачальниками із оплатою в майбутніх періодах

2 632/21 КЗ за товари/роботи/послуги з інпостачальниками, відстрочена

3 632/31 КЗ за товари/роботи/послуги із інпостачальниками, прострочена Джерело: [1]

Використання запропонованих аналітичних рахунків дасть можливість підвищити інформативність відповідної облікової інформації стосовно КЗ, дозволить управлінському персоналу більш ґрунтовно проаналізувати дійсну КЗ Товариства та дозволить побудувати відповідні реальні плани по її погашення, виходячи з існуючих фінансових можливостей.

Крім того використання у роботі запропонованих аналітичних рахунків дозволить мати уявлення щодо наявних постачальників Товариства, всі укладені договори, а також чітко розуміти терміни оплати. Тому вважаємо за доцільне додати до характеристика рахунку ще й такий критерій як період, адже постачальники відповідно до договору мають різні умови оплати товарів/послуг.

Наприклад, рахунок 631-11 «КЗ за товари із оплатою в майбутніх періодах» перейменувати та використовувати для бухгалтерського обліку КЗ, яка підлягає погашенню в наступному звітному періоді (місяці) протягом 30 днів. В свою чергу рахунок 631/31 «Прострочена КЗ за товари» бажано використовувати для аналізу та бухгалтерського обліку КЗ перед постачальниками та підрядниками протягом 30 днів.

При чому в залежності від розміру підприємства запропоновані рахунки аналітичного обліку можуть деталізуватись ще більше, а це в свою чергу дозволить керівництву Товариства сформувати правильні, ефективні рішення.

Серед напрямів удосконалення бухгалтерського обліку КЗ в Товаристві є пропозиція використання Відомості заборгованості оплати праці» (Додаток Д), яка дозволить контролювати КЗ по аналітичним рахункам, а також формувати інформацію про наявні суми боргу по кожному кредитору.

Ще одним моментом в раціоналізації бухгалтерського обліку КЗ на АТ «Миколаївобленерго» є запровадження спеціальної аналітичної таблиці. В ній буде висвітлено КЗ у розрізі кожного постачальника/підрядника за:

- договорами,
- термінами погашення заборгованості за графіком, фактично та відхилення (додаток Д) .

Обов'язковою умовою ведення даної таблиці є відображення в ній всіх операцій, які здійснюються певним постачальником/підрядником у звітному періоді. Так в документі необхідно розкривати наступну інформація [9]:

- поставка ТМЦ/послуг;
- умови продажу ТМЦ/послуг, зокрема мова повинна йти про форму цивільно-правового договору, її номер, а також дату укладання;
- передплату за поставку ТМЦ/послуг;
- фактичну КЗ за даною поставкою;
- КЗ за попередні поставки ТМЦ/послуг;
- причини виникнення КЗ;

- дату/суму фактичного погашення КЗ за конкретною поставкою ТМЦ/послуг;
- залишок несплаченої, а також наявність простроченої КЗ певному постачальнику;
- вжиті заходи щодо погашення КЗ.

Раціональна організація управлінського обліку Товариства, може призвести до того, що КЗ може стати ще й додатковим джерелом залучення ресурсів. Адже ефективність їх використання залежить від вибудованих відносин із контрагентом, узгодження умов договорів, контролю строків поставки та оплати.

Узагальнену інформацію щодо КЗ перед постачальниками згідно аналітичного обліку КЗ за термінами погашення, можливо використовувати для складання додаткового розділу форми №5 «Примітки до фінансової звітності» (додаток Е).

Складена фінансова звітність із урахуванням запропонованих даних є більш інформативною, корисною та якісною як для внутрішніх так і зовнішніх користувачів, а також створює умови для ефективнішого контролю та управління КЗ перед постачальниками за товари/роботи/послуги.

Використання у роботі запропонованих аналітичних документів дозволить поліпшити облік КЗ шляхом забезпечення якісного контролю своєчасності розрахунків, відповідно до кожної поставки ТМЦ, а це в свою чергу дозволить підвищити рівень платіжної дисципліни Товариства.

Ще одним важливим аспектом ефективного управління КЗ АТ «Миколаївобленерго» є здійснення постійного внутрішнього контролю стану розрахунків з постачальниками/підрядниками.

Здійснення моніторингу КЗ дозволить мінімізувати ризики, які стосуватимуться ймовірності неплатоспроможності Товариства, забезпечуючи виконання поточних виробничих завдань без використання додаткових зовнішніх джерел залучення грошових активів на невиконаних умовах. До найбільш типових помилок, що виникають при внутрішньому контролі за КЗ є:

- відсутність актів звірок з податковими органами;
- відсутність актів звірок з постачальниками і покупцями.

Також варто зазначити, що процес управління КЗ зумовлює значні вимоги зі сторони обліково-аналітичного персоналу, адже його реалізація передбачає [1]:

обґрунтування ймовірності виникнення КЗ;

контроль розрахунків із кредиторами за відстрочену/прострочену КЗ та вивчення причин, які призвели до недотримання договірної дисципліни;

прогноз надходжень коштів від кредиторів;

зменшення безнадійних боргів.

Оцінюючи процес обліку КЗ АТ «Миколаївобленерго» доцільно дотримуватись його оптимізації (табл. 1). Пропонуємо наступні напрями оптимізації обліку та управління КЗ Товариства:

Проведення аналізу першопричин проблем з КЗ для виявлення зон поліпшення процесу

Застосування показників ефективності для моніторингу, звітності стосовно якості та своєчасності інформації по кожному окремому постачальнику

Аналіз різних процесів КЗ, зокрема їх стандартизація, адже це дозволить розглядати її як єдиний загальний процес.

Процес обробки КЗ повинен проводитись централізованим відділом та не розпорощуватись між різними відділами Товариства

Використання можливостей програмного забезпечення для автоматичного зіставлення рахунків-фактур постачальників/підрядниками з підтверджуючими документами

Застосування технології цифрової візуалізації, що дозволяє здійснювати взаємодіє з існуючою комп'ютерною автоматизованою системою у розрізі індексації документів

Крім усього вище зазначеного вважаємо за доцільне здійснити деякі доопрацювання в Балансі «Поточна кредиторська заборгованість». Дані зміни дозволять підвищити інформативність та порівнюваність показників, а також надавати можливість користувачам фінансової звітності оцінювати реальний стан КЗ Товариства та її якісний.

Для здійснення реально дієвого внутрішнього контролю та поліпшення управління КЗ в системі управлінського обліку, надання можливості оцінити на будь-який час реальний стан заборгованості підприємства, кредиторську поточну заборгованість доцільно групувати відповідно до строків її непогашення. Можна запропонувати наступні групи, в основу яких покладено показник часу існування тієї чи іншої КЗ:

до 3 міс.;

3-6 міс.;

від 6 до 12 міс.

Визначення зазначених вище періодів забезпечать своєчасність прийняття ефективних управлінських рішень стосовно зменшення розміру боргу та КЗ.

3.2 Шляхи удосконалення організації аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві

Облікове забезпечення взаєморозрахунків із кредиторами сприяє своєчасному розрахунку із контрагентами відповідно до прописаного строку у договорі, а також покращенню загального фінансового стану Товариства, а, відтак, має вагоме значення у його діяльності [4].

Варто відмітити, що аналіз КЗ не може бути розглянутий в повному обсязі за одним методом аналізу. Саме тому вчені дійшли висновків, що доцільно використовувати одночасно декілька методів аналізу КЗ.

До основних класичних методів аналізу КЗ відносять:

- горизонтальний (трендовий) аналіз;
- вертикальний аналіз;
- факторний аналіз;
- порівняльний аналіз;
- коефіцієнтний аналіз.

У додатку Е наведено систематизований перелік показників, що використовується для проведення аналізу КЗ.

На сьогодні міра відповідальності і самостійності Товариства стосовно прийняття відповідних управлінських рішень, які забезпечують ефективні розрахунки із контрагентами значно зросла. Збільшення або зменшення обсягу КЗ призводить до зміни фінансового стану Товариства. Саме тому необхідно здійснювати моніторинг та аналіз стану розрахунків. Систематичний аналіз КЗ особливо важливий для підприємства. Підтвердження того є розроблена науковцями спеціальна методика [5, с. 108] аналізу зобов'язань, в основі якої лежить виявлення ознак неплатоспроможності Товариства (додаток Є).

Товариство повинні обов'язково своєчасно розраховуватись по своїм зобов'язанням.

Аналіз КЗ Товариства дає змогу:

– визначити зміну суми розміру боргових зобов'язань Товариства в порівнянні із значеннями на початок року;

– розрахувати оптимальне співвідношення ДЗ та КЗ;

– визначити і оцінити допустимий ризик КЗ та вплив її на фінансовий стан Товариства;

– вирахувати співвідношення між розміром КЗ та обсягом продажів, встановивши доцільність збільшення реалізації продукції/товарів та надання послуг в кредит тощо;

– прогнозувати стан боргових зобов'язань Товариства протягом звітнього року[6].

Однак під час проведення аналізу КЗ можуть виникати певні проблеми у обліку.

Проведений в другому розділі кваліфікаційної роботи фінансовий аналіз Товариства дає підстави стверджувати говорити, що АТ «Миколаївобленерго» є недостатньо платоспроможним. Саме тому, пропонуємо Товариству розраховувати відношення характеру залучених та використаних грошових коштів позичкового капіталу за рахунок проведення аналізу здійснення діяльності, а також шляхом розрахунку кількісного співвідношення власного та позикового капіталу. Це дозволить управлінцям Товариства розуміти, які з факторів можуть вплинути на зниження його платоспроможності.

Саме тому необхідно здійснювати процеси, які будуть спрямовані на поліпшення та модернізацію вже існуючих механізмів управління КЗ на АТ «Миколаївобленерго».

Оптимізація КЗ залежить від аналізу всіх її планових коефіцієнтів та показників. Одним із таких коефіцієнтів, який є наряду пов'язаний із кількісною оцінкою КЗ – є коефіцієнт загальної ліквідності, що розраховується за формулою:

$$K_{зл} = \frac{OA}{ПЗ} = \frac{190858}{763140} = 0,25 \quad (3.1)$$

де $K_{зл}$ – коефіцієнт загальної ліквідності;

OA – оборотні активи;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Даний показник демонструє, скільки грошових одиниць OA припадає на 1 грошову одиницю ПЗ. Оптимальна величина даного показника складає від 1,1 до 2,5. Аналіз даного коефіцієнта за 2020 рік, показує, що значення показника менше від одиниці, а це є негативним фактором як для кредиторів так і для потенційних інвесторів.

Ще одним часто використовуваним показником у фінансовому аналізі є коефіцієнт проміжної ліквідності:

$$K_{пл} = \frac{OA-Z}{ПЗ} = \frac{190858-56686}{763140} = 0,18 \quad (3.2)$$

де $K_{пл}$ – коефіцієнт проміжної ліквідності;

OA – оборотні активи;

Z – запаси

ПЗ – поточні зобов'язання.

Інша назва коефіцієнта – коефіцієнт «кислотного тесту». Даний показник дозволяє визначити спроможність організації покривати власні зобов'язання перед кредиторами. Оптимальною величиною вважається значення яке знаходиться в межах від 0,7 до 1,0. Провівши фінансовий аналіз даного коефіцієнта за 2020 рік, бачимо, що значення показника менше від одиниці, а це свідчить про низький фінансовий ризик та гарні можливості для залучення коштів.

Однак доцільно відмітити, що дані коефіцієнти мають недоліки у використанні оскільки для розрахунку береться тільки ПЗ, а сам розрахунок здійснюється тільки або на дату балансу або на іншу фіксовану дату.

Тому для більш повного аналізу КЗ пропонуємо Товариству дослідити якісну їх характеристику за допомогою коефіцієнтів часу рентабельності КЗ.

Коефіцієнт часу показує, який терміни та рівні погашення яких повинні дотримуватись обидві сторони – кредитори та дебітори:

$$K_{ч} = \frac{ТП_{кз}}{ТП_{дз}} \quad (3.3)$$

де $K_{ч}$ – коефіцієнт часу;

$ТП_{кз}$ – термін погашення кредиторської заборгованості;

$ТП_{дз}$ – термін погашення дебіторської заборгованості.

Оптимальна значення повинно знаходитись в межах від 1,0 до 2,0.

Коефіцієнту рентабельності КЗ розраховується за формулою:

$$KР_{KЗ} = \frac{ЧФР_{п/з}}{\Sigma KЗ} \quad (3.4)$$

де $KР_{KЗ}$ – коефіцієнт рентабельності кредиторської заборгованості;

$ЧФР_{п/з}$ – чистий фінансовий результат (прибуток/збиток);

$\Sigma KЗ$ – сума кредиторської заборгованості за період.

Даний показник визначає ефективність використання позикових грошових коштів. Оптимальна значення – від 0 до 0,5.

Отже, запропоновані механізми заходів сприятимуть створенню дієвої системи ефективного управління КЗ Товариства

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження питань обліку та аналізу КЗ АТ «Миколаївобленерго» є наступні висновки.

Поняття «КЗ» поєднує в собі дві категорії: правову та економічну, адже з однієї сторони вона є частиною майна Товариства, а з другої сторони виступає частиною правовідносин, яка виникає між позикодавцем та Товариством. Дотримання ключових завдань з питань обліку КЗ є необхідними та можливими лише за умови, що облікова політика обрана вірно, чітко розподілені між бухгалтерами обов'язки та сформований графік документообігу.

Для кращого розуміння поняття КЗ було розглянуто її класифікацію. Проведене дослідження, дозволяє стверджувати, що існує широкий спектр видів КЗ, що призводить до висновку, що серед науковців відсутня єдність поглядів з даного питання.

Аналіз КЗ АТ «Миколаївобленерго» здійснено з використанням фінансової звітності за 2018-2020 рр.. Здійснюючи аналіз КЗ Товариства, особливу увагу було здійснено на аналіз складу, структури та обсягів заборгованості. Оцінка КЗ здійснюється за допомогою відносних та абсолютних показників.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної бакалаврської роботи стала фінансово-господарська діяльність АТ «Миколаївобленерго», яка відповідно до проведеного дослідження на 2020 рік є досить ефективною, однак містить незначні недоліки, які потребують усунення.

Облік КЗ АТ «Миколаївобленерго» ведеться згідно вимог чинного законодавства.

Однак варто відзначити, що представлені бухгалтерські рахунки не

дають змоги здійснювати облік КЗ в повній мірі оскільки обмежують подання інформації стосовно існуючої КЗ в частці підприємств-партнерів та постачальників.

З цією метою, ми пропонуємо удосконалити цю ділянку ведення обліку в АТ «Миколаївобленерго» шляхом поглиблення аналітичного обліку по субрахунку 631, зокрема ввести в дію:

631-11 КЗ за товари із оплатою в майбутніх періодах

631-12 КЗ за роботи/послуги із оплатою в майбутніх періодах

631-21 КЗ за товари - відстрочена

631-22 КЗ за роботи/послуги – відстрочена

631-31 Прострочена КЗ за товари

631-32 Прострочена КЗ за роботи/послуги

Подібна класифікація аналітичних рахунків характерна і для рахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками».

Використання запропонованих аналітичних рахунків дасть можливість підвищити інформативність відповідної облікової інформації стосовно КЗ, дозволить управлінському персоналу більш ґрунтовно проаналізувати дійсну КЗ Товариства та дозволить побудувати відповідні реальні плани по її погашення, виходячи з існуючих фінансових можливостей.

Серед напрямів удосконалення бухгалтерського обліку КЗ в Товаристві є пропозиція використання Відомості заборгованості оплати праці», яка дозволить контролювати КЗ по аналітичним рахункам, а також формувати інформацію про наявні суми боргу по кожному кредитору.

Отже, запропоновані механізми заходів сприятимуть створенню дієвої системи ефективного управління КЗ Товариства.

Ще одним моментом в раціоналізації бухгалтерського обліку КЗ на АТ «Миколаївобленерго» є запровадження спеціальної аналітичної таблиці. В ній буде висвітлено КЗ у розрізі кожного постачальника/підрядника за:

- договорами,
- термінами погашення заборгованості за графіком, фактично та відхилення .

Для здійснення реально дієвого внутрішнього контролю та поліпшення управління КЗ в системі управлінського обліку, надання можливості оцінити на будь-який час реальний стан заборгованості підприємства, кредиторську поточну заборгованість доцільно групувати відповідно до строків її непогашення. Можна запропонувати наступні групи, в основу яких покладено показник часу існування тієї чи іншої КЗ:

до 3 міс.;

3-6 міс.;

від 6 до 12 міс.

Визначення зазначених вище періодів забезпечать своєчасність прийняття ефективних управлінських рішень стосовно зменшення розміру боргу та КЗ.

Також для кращого розуміння фінансового аналізу КЗ пропонуємо Товариству розраховувати відношення характеру залучених та використаних грошових коштів позичкового капіталу за рахунок проведення аналізу здійснення діяльності, а також шляхом розрахунку кількісного співвідношення власного та позикового капіталу. Це дозволить управлінцям Товариства розуміти, які з факторів можуть вплинути на зниження його платоспроможності.

Саме тому необхідно здійснювати процеси, які будуть спрямовані

на поліпшення та модернізацію вже існуючих механізмів управління КЗ на АТ «Миколаївобленерго». Тому для більш повного аналізу КЗ пропонуємо Товариству дослідити якісну їх характеристику за допомогою коефіцієнтів часу та рентабельності КЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл: Принципы бухгалтерского учета / Пер.с англ. Соколова Я.В. 2-е изд. М.: Финансы и статистика, 1994. 496с.
2. Блинчевский И.Л. Организация работы по сокращению кредиторской задолженности / И.Л.Блинчевский / Деньги и кредит. 2008. № 10 . С. 26-31.
3. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вузів спец. 7.050106 “Облік і аудит” Вид. 2-е, допов. і переробл. Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.
4. Бухгалтерський фінансовий облік: [Підруч. для студ. спец. “Облік і аудит” 8-ме вид., доп. і перероб.] / За ред.. Ф.Ф.Бутинця. Житомир: ПП “Рута”, 2009. 912 с.
5. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: [Навч. практ. посіб.] / Н.І.Верхоглядова, В.П.Шило, С.Б.Ільїна та ін. К.: Центр учбової літератури, 2010. 536 с.
6. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. № 5. С. 40-44.
7. Гарасим П.М., Лобода Н.О., Гарасим М.П. Структурна динаміка зобов’язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма. Економічні науки. Сер.Облік і фінанси. 2014. Вип.11(2). С. 102-110.
8. Городянська Л. Особливості організації обліку дебіторської заборгованості на підприємстві. / Л.Городянська / Бухгалтерський облік і аудит. 2007. № 6. С. 9-16.
9. Камышанов П.И., Камышанов А.П., Камышанова Л.И. Современная бухгалтерия и аудит на предприятиях и в банках: М, Элиста.: АПП

- “Джангар”, 2008. 720 с.
10. Конон Багрій. Характеристика сучасних методів аналізу поточних зобов'язань суб'єкта господарювання // Економічний аналіз. 2012. Вип.11, част. 2.
URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/ecan_2012_11\(2\)_6%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/ecan_2012_11(2)_6%20(3).pdf) (дата звернення: 16.10.2018)
 11. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільський національний економічний університет, 2016. С. 93-98.
 12. Кутер М.И. Бухгалтерский учет основы теории. Учебное пособие. М.: Экспертное бюро, 1997. 496 с.
 13. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2004 року / Пер. з англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В.Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куликов. К.: ТОВ „ІАМЦ АУ „Статус”, 2004. 1028 с.
 14. Мэтьюс М.Р. Перере М.Х.Б. Теория бухгалтерского учёта : Учебник. Пер. с англ. – М.: Аудит ЮНИТИ, 1999. 663 с.
 15. Мягих І.М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. Міжнародний науково-виробничий журнал: Сталий розвиток економіки. 2013. № 4 (21). С. 255-262.
 16. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 11. С.31-37
 17. Орлов І.В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія: Житомир: ЖДТУ, 2010. 400 с.

18. Осмятченко В.О. Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій : [монографія] / В.О. Осмятченко. К. : КНЕУ, 2010. 263 с.
19. Плаксієнко В.Я., Куклішина О.С. Особливості облікового відображення розрахунків з постачальниками на підприємстві URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2014/Economics/7_166187.doc.htm (дата звернення: 15.10.2018).
20. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій: Затверджено наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291
21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов'язання” затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
22. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV . Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
23. Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 № 88 [Електронний ресурс]]. Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
24. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник / М.С. Пушкар. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 628 с.
25. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. М.: ИНФРА-М, 1996. 496 с.
26. Сергій Т. Заборгованість і способи її ліквідації. / Т.Сергій /Юридичний вісник України. 2000. № 8. С.14-19
27. Словник-довідник фінансиста АПК / Під ред. Саблука П.Т. К.: Інститут

- аграрної економіки УААН, 1997. 234 с.
28. Сопко В. Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: [Підручник]. К.: КНЕУ, 2000. 260 с.
 29. Тесленко Т.І. Відображення в обліку поточних зобов'язань у вигляді штрафних санкцій та пені. Динаміка наукових досліджень 2004: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. 21-30 червня 2008 р. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2008. С.40–41
 30. Тесленко Т.І. Облік поточних зобов'язань на підприємствах різних форм власності. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. 2008. № 1 (40). С.119–123
 31. Тесленко Т.І. Сутність договірних зобов'язань і їхнє відображення в обліку. Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. 2006. № 4–5 (35) С.119–123 .
 32. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького. 2016. Т. 18, вип. 2. С. 160-164.
 33. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / В.О. Подольська, О.В.Яріш К.: Центр навчальної літератури. 2007. 488 с.
 34. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Под ред. Соколова Я.В. М.: Финансы и статистика, 1997. 576 с.
 35. Хомин П. Особливості обліку розрахунків з постачальниками (підрядчиками) по новим регістрам журнальної форми. Бухгалтерський облік та аудит. 2002. №1. С. 59-62.
 36. Чацкис Е.Д., Лысюк А.Н., Михайлова Т.П. Бухгалтерский учет активов, собственного капитала, обязательств хозяйственных операций: [Учеб. пособие]. Донецк, 2011. 301 с.

37. Югас Е. Ф. Економічна сутність договірних відносин підприємства та форми розрахунків з постачальниками і підрядниками. Економічний вісник університету. 2011. № 17/2. Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu
38. Юрловський, Б. Припинення зобов'язання. Сучасний бухгалтер. 2004. №48. С. 12-20.

Додаток А

SUMMARY

Accounting and analysis of accounts payable. – Masters-level Qualification Thesis. Sumy State University, Sumy, 2021.

The master's thesis focuses on the essence and classification of payables, considers the system of accounting and analysis of accounts payable. The main problem aspects concerning the accounting and analysis of accounts payable at the investigated enterprise are revealed. The main ways of optimizing payables are developed with the help of improving the accounting and analysis of accounts payable at the enterprise.

Key words: accounting, analysis, liabilities, accounts payable,.

АНОТАЦІЯ

Облік та аналізу кредиторської заборгованості. – Кваліфікаційна магістерська робота. Сумський державний університет, Суми, 2021 р.

У роботі досліджено економічну сутність та класифікацію кредиторської заборгованості, розглянуто систему організації обліку та аналізу кредиторської заборгованості. Виявлено основні проблемні аспекти стосовно обліку та аналізу кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві. Розроблено основні шляхи оптимізації кредиторської заборгованості за допомогою вдосконалення процесу обліку та аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві.

Ключові слова: облік, аналіз, зобов'язання, кредиторська заборгованість.

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Трактування поняття «кредиторська заборгованість»

Джерело	Визначення
Кодекс Цивільного захисту України [4]	Зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5]	Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.
МСБО №37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [6]	Зобов'язання – існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди
П(С)БО №11 «Зобов'язання» [7]	Непередбачене зобов'язання – це: 1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або 2) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоімовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.
Матюха В.І., Мисака Г.В. [8]	Кредиторська заборгованість – це можливість підприємства тимчасово використовувати запозичені ресурси, але з іншого боку також зменшує показники плато-спроможності і ліквідності.
Новицька Н.В. [9]	Кредиторська заборгованість – це фінансова категорія, яка є сукупністю фінансових вимог до підприємства внаслідок здійснення певних дій на користь інших осіб, які є юридично оформленими певними документами та набувають форми довго-строкового або поточного (залежно від строковості) пасиву (зобов'язання) і є джерелом залучених коштів підприємства.
Мягких І.М. [10]	Кредиторська заборгованість – заборгованість, що виникає при розрахунках з постачальниками і іншими кредиторами; тимчасове використання в грошовому обігу коштів кредиторів.
Томчук О.Ф. [11]	Кредиторська заборгованість є різновидом комерційного кредиту, який виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства.

Продовження таблиці Б.1

Джерело	Визначення
Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. [12, с. 387]	Кредиторська заборгованість – це форма розрахунку за товари та послуги, придбані під час регулярно повторюваних операцій підприємства та використовувані для переробки (як сировина) або для подальшого перепродажу.
Лишиленко О.В. [13, с. 15]	Кредиторська заборгованість – заборгованість підприємства перед іншими суб'єктами підприємницької діяльності (постачальниками, підрядниками, покупцями) за поставлені від них засоби і предмети праці, виконані роботи або отриману передоплату.
Бабаєва Ю.А. [14,с. 36]	Кредиторська заборгованість – це заборгованість організації іншим юридичним і фізичним особам, що з'являється в результаті розриву в часі між наданням товарно-матеріальних цінностей, надходженням товарно-матеріальних цінностей, наданням послуг, надходженням попереднього грошового авансу й датою їх фактичної оплати й виконання зобов'язань перед сторонніми особами.
Гетьман В.Г. [15, с. 18]	Кредиторська заборгованість – борги організації перед постачальниками за товари й послуги, по випущених векселях, до цієї ж групи відноситься заборгованість своїм працівникам по нарахованій, але не виплаченій заробітній платі, що виникає в зв'язку з тим, що миттєві нарахування не збігаються в часі. Таким же є механізм утворення заборгованості перед органами соціального страхування й забезпечення по внесках єдиного соціального податку, перед бюджетом по податках.
Ковальчук І.В. [16, с. 217]	Кредиторська заборгованість – це короткострокові зобов'язання підприємств перед постачальниками ресурсів, за розрахунками з бюджетом або перед іншими кредиторами.
Іванілов О.С. [17, с. 276]	Кредиторська заборгованість означає використання коштів, які не належать підприємству (заборгованість по акцептованих та інших розрахункових документах, строк сплати яких не настав; заборгованість за несплаченими у строк рахунками; заборгованість за платежами до бюджету; за виданими векселями; за комерційними кредитами тощо)
Шило В.П. [18, с. 131-132]	Кредиторська заборгованість представляє найбільш короткостроковий вид використовуваних підприємством позикових коштів. Формування кредиторської заборгованості обумовлене різними термінами нарахування коштів на рахунки і погашення зобов'язань. Іншими словами, кошти з моменту нарахування вже не є власністю підприємства, але використовуються ним до настання терміну погашення зобов'язань.
Черкав Д.І. [19,с. 453]	Кредиторська заборгованість виникає (або погашається) при здійсненні фірмою будь-яких операцій, що пов'язані з рухом грошей, ресурсів або прийняттям на себе відповідних зобов'язань.
Цал-Цалко Ю.С. [20, с. 260]	Кредиторська заборгованість – це тимчасове залучення активів у господарську діяльність підприємства за рахунок тимчасово безоплатного одержання майна інших суб'єктів господарювання.
Ткаченко Н.М. [21, с. 683]	Кредиторська заборгованість – це тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі.
Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. [22, с. 413]	Кредиторська заборгованість є правовою категорією, специфічною частиною майна організації, яка виступає предметом правовідносин між фірмою та її кредиторами. Фірма володіє і використовує кредиторську заборгованість, але вона має повернути або виплатити цю частину активів кредиторам, які мають права на них. Таким чином, ця частина майна є боргами фірми, чужим майном, чужими коштами, що знаходяться у володінні фірми-боржника.

Додаток В

Таблиця В.1 – Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (рядок звіту про фінансовий стан “1615”)

Станом на 31 грудня 2020 та на 31 грудня 2019 років поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (рядок 1615) була представлена наступним чином:

	31 грудня 2020 року	31 грудня 2019 року
Кредиторська заборгованість за куповану електроенергію	79 196	55 103
Кредиторська заборгованість за основні засоби	6 098	1 390
Кредиторська заборгованість за послуги	27 190	26 965
Кредиторська заборгованість за запаси	35 362	29 350
Інша кредиторська заборгованість	34	-
Всього	147 880	112 808

Середній кредитний період на придбання більшості запасів становить від 60 до 180 днів. На непогашений залишок торговельної кредиторської заборгованості протягом кредитного періоду відсотки не нараховуються. Торгова кредиторська заборгованість погашається відповідно до умов визначених під час укладання договорів.

Таблиця В.2 – Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (рядок звіту про фінансовий стан “1615”)

Станом на 31 грудня 2020 та 31 грудня 2019 років поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (рядок 1615) була представлена наступним чином:

	31 грудня 2020 року	31 грудня 2019 року
--	---------------------	---------------------

Кредиторська заборгованість за куповану електроенергію	101 056	157 376
Кредиторська заборгованість за основні засоби	6 098	1 390
Кредиторська заборгованість за послуги	85 343	50 802
Кредиторська заборгованість за запаси	35 362	29 350
Інша кредиторська заборгованість	236	-
Всього	228 095	238 918

Середній кредитний період на придбання більшості запасів становить від 60 до 180 днів. На непогашений залишок торговельної кредиторської заборгованості протягом кредитного періоду відсотки не нараховуються. Торгова кредиторська заборгованість погашається відповідно до умов визначених під час укладання договорів.

Таблиця В.3 – поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці (рядок звіту про фінансовий стан “1630”)

Станом на 31 грудня 2020 та 31 грудня 2019 років поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці була представлена наступним чином:

	31 грудня 2020 року	31 грудня 2019 року
Розрахунки з оплати праці	30 855	25 343
Забезпечення витрат за невикористані відпустки	38 403	32 664
Забезпечення витрат на виплату матеріального заохочення персоналу	20 443	6 595
Всього	89 701	64 602

Таблиця В.4 – поточна кредиторська заборгованість за авансами одержаними (рядок звіту про фінансовий стан “1635”)

Станом на 31 грудня 2020 та 31 грудня 2019 років поточна кредиторська заборгованість за авансами одержаними була представлена наступним чином:

	31 грудня 2020 року	31 грудня 2019 року
Аванси, одержані за активну електроенергію	186 563	228 861
Аванси, одержані за реактивну електроенергію	2 037	1 637
Аванси, одержані за розподіл електроенергії	20 396	9 161
Аванси, одержані за інші послуги	4 034	5 430
Аванси, одержані за послуги з приєднання до електромереж	108 813	285 027
Всього	321 843	530 116

Додаток Г

Таблиця Г.1 – Облік операцій з придбання запасів на умовах повної попередньої оплати

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція		Сума, грн..
		Д-т	К-т	
1.	Проведена попередня оплата постачальнику	371	311	110000,00
2.	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ	641	644	18333,33
3.	Оприбуткований отриманий товар	20	631	91666,67
4.	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ	644	631	18333,33
5.	Відображено залік заборгованості	631	371	110000,00

Таблиця Г.2 – Облік операцій з придбання запасів на умовах часткової попередньої оплати

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція		Сума, грн..
		Д-т	К-т	
1.	Перерахована передоплата постачальнику за товари	371	311	75189,00
2.	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	644	12531,50
3.	Оприбуткований отриманий товар	20	631	137231,23
4.	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ	644	641	12531,50
5.	Відображена сума ПДВ в ціні оприбуткованих товарів до їх оплати	641	631	14914,75
6.	Відображено залік заборгованостей	631	371	75189,00
7.	Погашена кредиторська заборгованість перед постачальником без ПДВ	631	311	89488,47

Додаток Д

Таблиця Д.1 – Відомість обліку кредиторської заборгованості

№ з/п	Поста- чаль- ник	Номер та дата рахунку до сплати	Термін оплат, дні	Сума оплати з ПДВ, грн	С-до на рахунку на кінець дня	С-до на рахунку накопи- чув. за місяць	Дата опла- ти
	Назва	Сума нарахована з ПДВ, грн					
1.							
2.							
....							
Разом							

Таблиця Д.2 – Аналітична таблиця обліку кредиторської заборгованості

№ з/п	Постачальник	Дата погашення заборгованості		Відхилення (+, -)
		за графіком (договором)	фактично	
1.	ТОВ «Любомирівка»	15.06.19	15.07.19	30 днів
2.	ФГ «Україна»	23.06.19	12.07.19	20 днів
3.	ПрАТ «Анталь»	24.06.19	24.06.19	-

Додаток Є

Таблиця Є.1 – Підходи до розрахунку показників для проведення аналізу КЗ за працями провідних науковців

Автор	Назва показника	Порядок розрахунку	Значення показника
Мних Є. В.	Середня тривалість використання кредиторської заборгованості в обороті підприємства	Середні залишки кредиторської заборгованості за аналізований період / Загальна сума обороту за розрахунками з кредиторами	визначає середню тривалість використання позикових коштів, а не тривалість обороту, на відміну від коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості в днях
Попович П. Я.	Оборот кредиторської заборгованості	Сума закупівель / Сальдо кредиторської заборгованості	показує кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року
	Тривалість обороту кредиторської заборгованості	Сальдо кредиторської заборгованості / Сума закупівель	вказує на період, протягом якого компанія використовує кошти своїх постачальників і підрядників (оцінює ефективність управління кредиторською заборгованістю)
Савицька Г. В.	Тривалість використання кредиторської заборгованості	Середні залишки кредиторської заборгованості · Дні звітного періоду / Сума погашеної кредиторської заборгованості за звітний рік	показує середнє число днів, необхідних для розрахунків з постачальниками і підрядниками та іншими суб'єктами-кредиторами, які обслуговують поточну діяльність підприємства в частині придбання.
	Коефіцієнт оборотності за виданими векселями	Сума погашених зобов'язань за векселями виданими / Середнє сальдо за рахунком «Векселі видані»	показує ту частину боргових зобов'язань, несвочасне погашення яких призведе до опротестування векселів, виданих підприємством, а отже, до додаткових витрат і втрати ділової репутації.
	Тривалість заборгованості за виданими векселями	Середнє сальдо за рахунком «Векселі видані» · Дні періоду / Сума погашених зобов'язань за векселями за період, що аналізується	фактичне значення тривалості вексельного боргу порівнюють зі середніми термінами платежів, обумовлених у векселях, і з'ясовують причини прострочення платежів по векселях, а також суму додатково сплачених санкцій.
	Порівняння суми дебіторської і кредиторської заборгованості	Сума дебіторської заборгованості на звітну дату / Сума кредиторської заборгованості на звітну дату	розмір показника характеризує мінімальну суму на поповнення оборотних коштів; значення коефіцієнта повинно бути менше 1,0 (від'ємне значення показника свідчить про відсутність оборотних коштів, а його високе значення показує, що ресурси заморожені в оборотних коштах.

Продовження таблиці Є.1

Автор	Назва показника	Порядок розрахунку	Значення показника
Івахненко В. М.	Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	$K_{сдк} = \frac{\text{Дебіторська заборгованість (Дз)}}{\text{Кредиторська заборгованість (Кз)}}$	визначає величину дебіторської заборгованості, що доводиться на 1 грн. кредиторської (причому оптимальне значення коефіцієнта варіюється від 0,9 до 1,0, тобто кредиторська заборгованість повинна не більше ніж на десять відсотків перевищувати дебіторську)
	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{об.к} = \frac{\text{Грошові кошти (Гк)}}{\text{Середня кредиторська заборгованість за звітний період (Кс)}}$	показує збільшення або зменшення комерційного кредиту, який надається підприємству (збільшення коефіцієнта означає збільшення швидкості оплати заборгованості, зменшення – показує збільшення купівлі в кредит).
	Середній строк оборотності кредиторської заборгованості	$360 / \text{Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості}$	вказує на період, протягом якого компанія використовує кошти своїх постачальників і підрядників

Додаток I

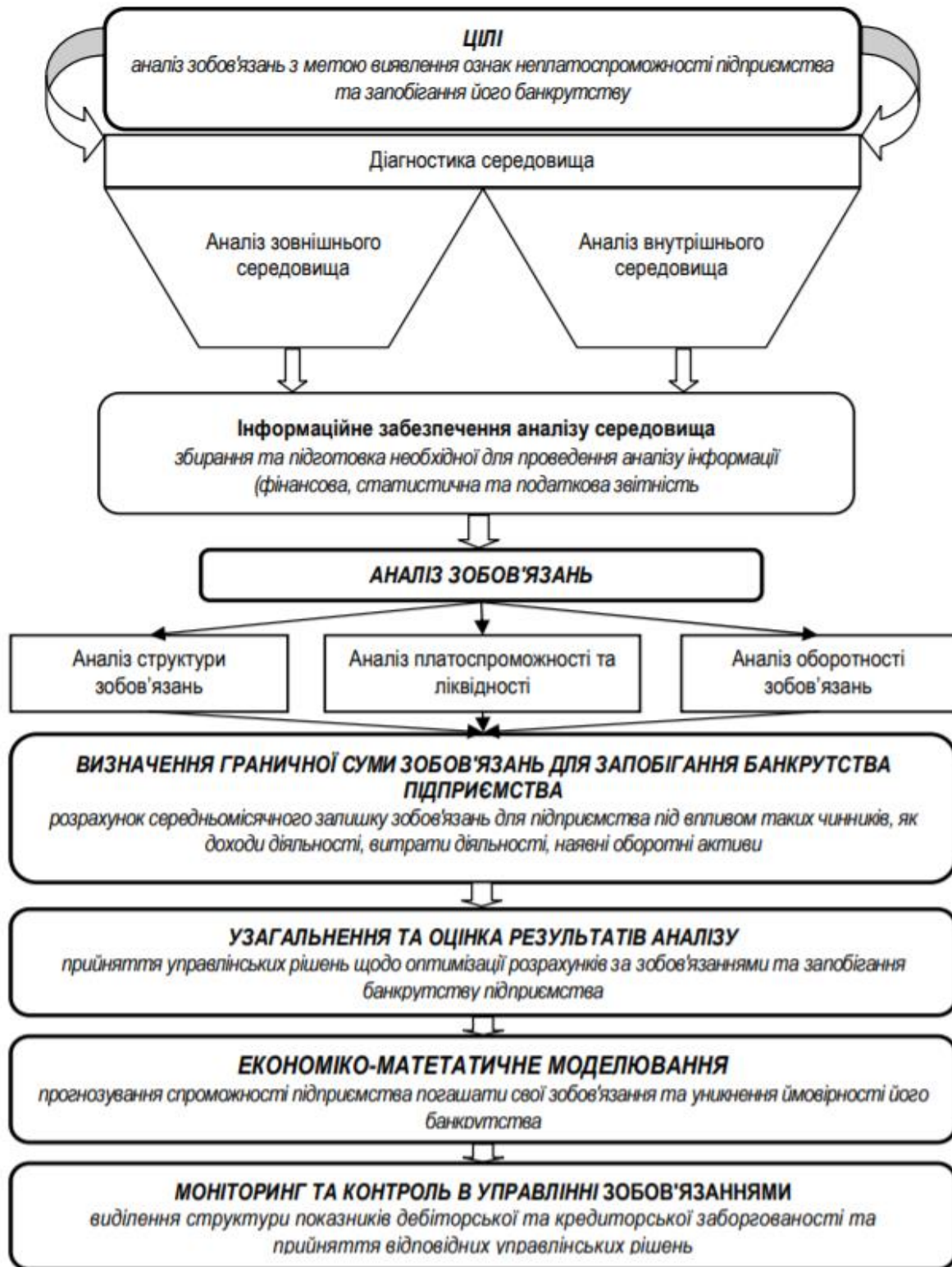

Рисунок I.1 – Методика аналізу зобов'язань

Додаток Ж

Рисунок Ж.1 – Прийняття оптимального управлінського рішення